

عنوان مقاله:

درآمدی بر قاعده زوال مانع (بازگشت ممنوع در صورت زوال مانع)

محل انتشار:

فصلنامه فقه و اصول، دوره 47، شماره 2 (سال: 1394)

تعداد صفحات اصل مقاله: 23

نویسندگان:

علیرضا عابدی سرآسیا - استادیار دانشگاه فردوسی مشهد

عادلہ رحمانی - کارشناس ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد

خلاصه مقاله:

یکی از قواعد پرکاربرد در فقه، قاعده زوال مانع است که با عبارت اذا زال المانع عاد الممنوع از آن تعبیر می شود. کاربرد این قاعده در امور شرعی ثمرات مهمی دارد؛ زیرا مانع در امور شرعی می تواند از نفوذ حکم اولی جلوگیری کرده و موجب تنجز و فعلیت حکمی ثانوی گردد. کاربرد قاعده زوال مانع، در این حیثه بدان معناست که اگر حکمی وضعی یا تکلیفی به خاطر وجود مانعی، غیر نافذ گشته باشد پس از برطرف شدن آن مانع، حکم ثانویه غیر قابل اجرا گشته و حکم اولیه دوباره در حق مکلف نافذ می گردد. متأسفانه این قاعده علی رغم کاربرد فراوانی که در حیثه احکام ثانویه و احکام حکومتی دارد و با وجود استناد فراوان بدان در کتب فقهی، مورد بحث و بررسی مستقل قرار نگرفته و به حدود و ثغور و ضوابط اجرا یا شرایط حجیت آن پرداخته نشده است و از این رو شاهد کاربرد نادرست این قاعده در برخی متون می باشیم. بنابراین به منظور روشن شدن جوانب امر، با روشی توصیفی- تحلیلی و با ابزار گردآوری اطلاعات کتابخانه ای و اسنادی، ابتدا به تعریف دقیق و جامع مانع پرداخته شده و تفاوت آن با موارد مشابه نظیر رافع، قاطع، و عذر بیان گشته و سپس به مقایسه این قاعده با قواعد مشابه یا مرتبط نظیر قاعده الضرورات تبيح المحظورات، الضرورة تقدر بقدرها، ماجاز لعذر بطل بزواله و الساقط لايعود پرداخته شده است. همچنین پس از بررسی ادله قاعده (نظیر تنقیح مناط و الغای خصوصیت، دلیل عقلی و بنای عقلا)، با توجه به کاربرد و ماهیت قاعده، نه شرط برای اجرا یا حجیت آن ترسیم شده است.

کلمات کلیدی:

قواعد فقه، قاعده زوال مانع، قاعده بازگشت ممنوع، قاعده اذا زال المانع عاد الممنوع

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/629443>

